

1.4. SHRUTÍ ZA RODINU A DOMÁCNOST

Rodinné domácnosti:

- Celkově žije v rodinných domácnostech - buď v partnerském svazku v úplné rodině nebo jako hlava neúplné rodiny, tj. jako osoba v čele rodinné domácnosti - 5 243 604 žen a mužů. Žen bylo sečteno 2 821 433, mužů 2 422 171. Převládají tedy ženy, je jich celkem 53,8%
- Žít bez partnera je údělem především žen: v mladším věku se častěji než muži starají samy o závislé děti, ke konci života zase častěji ovdoví

Věk osob v čele rodinných domácností:

- Věk diferencoval soubory osob v neúplných a úplných rodinách.
- V čele neúplné rodiny stojí ženy širšího věkového záběru, prakticky od dvaceti pěti let až do předdůchodového věku. Muži se do této situace dostávají spíše až po čtyřicítce, nejčastěji dokonce až po pětáctičtyřiceti letech svého věku.

Vzdělání osob v čele rodinných domácností:

- Podle vzdělání mezi muži v čele rodinných domácností převažují vyučení nebo se středním vzděláním bez maturity. I mezi ženami v čele rodinných domácností je tato skupina vzdělání zastoupena nejsilněji, ale oproti mužům je jich méně.
- Struktura vzdělání partnerů v úplných rodinách a osob v čele neúplných rodin se podle typu rodiny z hlediska pohlaví zásadně neliší.
- Vzdělání partnerů v úplných rodinách či osob v čele neúplných rodin v podstatě „kopíruje“ rozložení v populaci celkem.
- Největší podíl párů žijících v úplné rodině měl shodnou úroveň vzdělání obou partnerů, následovaly páry, kde vyšší vzdělání měl muž a nejméně bylo párů, kde vyšší vzdělání měla partnerka.

Neúplné rodiny:

- Mezi osobami v čele neúplných rodin je vysoká převaha žen.
- Nejen, že muži stojí v čele neúplné rodiny daleko méně často než ženy, ale i ti, kteří se v této roli ocitají, jsou častěji než ženy bez závislých dětí.
- Největší podíl mezi osobami v čele neúplné rodiny tvoří rozvedení
- Ve věkové struktuře nejvyšší podíl u svobodných žen v čele neúplné rodiny spadá do věkové kategorie 25-29 let, u rozvedených žen jsou nejvyšší podíly o deset let později, v kategoriích 35-39, 40-44 a 45-49 let.

Závislé děti:

- V téměř polovině rodinných domácností žije alespoň jedno závislé dítě, přitom v úplných rodinách je podíl rodin se závislým dítětem nižší než v neúplných rodinách
- V úplných rodinách je nejvíce takových, kde mají dvě závislé děti. V neúplných rodinách výrazně převažují domácnosti s jedním závislým dítětem
- Celkem bylo podle SLBD v roce 2001 v České republice 343 405 neúplných rodin, ve kterých žilo alespoň jedno závislé dítě. Z toho v 19 062 neúplných rodinách žily tři nebo dokonce i více závislých dětí.
- Mezi ženami v čele rodinné domácnosti se závislým dítětem je nejvyšší podíl žen z neúplných rodin v nejmladší věkové kategorii, tj. ve věku 15-19 let. Je to jediná věková skupina, kde ženy v čele neúplné rodiny převládají nad stejně starými partnerkami se závislým dítětem z úplných rodin.

Ekonomická aktivita:

- Ekonomická aktivita žen v čele rodinných domácností je nižší než ekonomická aktivita mužů. Typ rodiny výrazně ekonomickou aktivitu žen neovlivnil.
- Vliv však měly závislé děti: Matky závislých dětí v čele neúplných rodin jsou častěji ekonomicky aktivní než matky závislých dětí z úplných rodin.
- Podíl nezaměstnaných mezi ekonomicky aktivními osobami v čele rodinných domácností byl v neúplných rodinách vyšší než v úplných rodinách.
- V úplných i neúplných rodinách byl podíl nezaměstnaných vyšší u žen než u mužů.
- Podíl osob se závislým dítětem je mezi nezaměstnanými ženami v čele neúplné rodiny vyšší než mezi nezaměstnanými muži v čele neúplné rodiny.
- Celkem 59 577 dětí žije v neúplné rodině, kde je hlava rodiny nezaměstnaná, přitom 90% z nich žije s nezaměstnanou matkou.
- Neúplné rodiny nezaměstnaných bydlí hůře než neúplné rodiny zaměstnaných osob.

Podnikání:

- Mezi podnikající se zařadilo 16,8% zaměstnaných osob, které stojí v čele rodinné domácnosti. Mezi zaměstnanými ženami v čele rodinné domácnosti to bylo 11,2%, mezi muži 22,1%.

- Podle typu rodiny nebyly v podnikání rozdíly. Dokonce i mezi zaměstnanými matkami závislých dětí v čele neúplné rodiny podniká 11,3% žen.

Faktická manželství:

- V roce 2001 bylo při sčítání zjištěno celkem 125 269 faktických manželství.
- Podle udávaného rodinného stavu převažovali mezi osobami, žijícími ve faktickém manželství, rozvedení nebo ovdovělí.
- V nejmladších věkových skupinách osob ve faktickém manželství výrazněji převažují ženy, jejich převaha však má se stoupajícím věkem klesající tendenci a od třicátého roku věku začínají mírně převažovat muži.
- Ve věkové struktuře partnerů ve faktickém manželství byla nejsilněji zastoupena věková kategorie 40-49 let, patří do ní zhruba pětina všech osob bez ohledu na pohlaví.

Domácnosti jednotlivců:

- V posledním sčítání v roce 2001 bylo zjištěno celkem 1 276 176 domácností jednotlivců, z toho bylo 709 887 (55,6%) domácností žen a 566 289 (44,4%) domácností mužů. Více jak tři čtvrtiny (76,2%) z jednočlenných domácností představují ty, kde osoba bydlí sama, zbývající žijí společně s jinou domácností.
- Ženy mezi osobami v domácnostech jednotlivců nejen převažují, ale navíc spíše než muži žijí v domácnosti zcela samy, na rozdíl od mužů, kteří častěji bydlí společně s jinou censovní domácností.
- Až do padesáti čtyř let věku jsou podíly ve věkových skupinách u mužů z domácností jednotlivců vyšší než podíly v souboru žen. Od 60 let výše byl zaznamenán obrát, rozdíly byly ve prospěch žen.

Bydlení:

- Celých 91,4% rodinných domácností bydlí v bytech první kategorie a pouze 0,7% spadá do nejnižší, čtvrté kategorie
- Rozdíly v kvalitě bydlení byly podle typu domácnosti. V nejvyšší kategorii bydlí 92,0% úplných rodin, 89,0% neúplných rodin a 84,2% jednotlivců.
- Zastoupení úplných domácností se s klesající kategorií bytu snižovalo, podíl domácností jednotlivců naopak s horším bydlením přímo úměrně vzrůstal.
- Nebyl velký rozdíl v tom, zda rodina, bydlící v nejvyšší, tedy první kategorii, má či nemá závislé dítě. U nižších kategorií se však podíl rodin bez závislého dítěte postupně zvyšoval.
- U úplných rodin vždy, ve všech bytových kategoriích, převažuje podíl rodin bez závislých dětí nad rodinami se závislými dětmi. U neúplných domácností je tomu až ve třetí a čtvrté kategorii a v první i druhé kategorii převažují domácnosti se závislými dětmi.
- Velká většina závislých dětí z rodinných domácností (2 115 445 dětí) žije v bytě první kategorie, bez ohledu na to, zda jde o úplné či neúplné rodiny.
- Při podrobnější analýze však rozdíly v kvalitě bydlení závislých dětí podle typu rodiny byly: závislé děti z neúplných rodin častěji žijí v horší bytové kategorii než závislé děti z rodin úplných a čím je kvalita bytu nižší, tím se podíl závislých dětí z neúplných rodin zvyšuje.
- To, zda v čele neúplné rodiny stojí žena či muž, nemělo na kvalitu bydlení závislých dětí z neúplných rodin vliv. Vezmeme-li však v úvahu, že v čele neúplných rodin vysoce převažují ženy, je přesto zjištěná skutečnost o bydlení závislých dětí z neúplných rodin vysoce signifikantní i z hlediska genderu.
- Obdobná situace jako v případě bydlení dětí z neúplných rodin byla i v případě faktických manželství. Čím horší kvalita bydlení, tím vyšší podíl dětí z faktických manželství mezi závislými dětmi z úplných rodin celkem byl.